

ISSN 2181-922X

O‘ZBEKISTON

TIL VA MADANIYAT

AMALIY FILOLOGIYA MASALALARI

2025 Vol. 1 (5)

www.aphil.tsuull.uz

Bosh muharrir:

Saodat Muhamedova

Mas'ul kotib:

Yekaterina Shirinova

Tahrir kengashi

Aynur O'zjan (Turkiya), Baydemir Husayn (Turkiya), Alfiya Yusupova (Rossiya), Luiza Samsitova (Rossiya), Almaz Ulvi (Ozarbayjon), Merveri Ismailova (Ozarbayjon), Abdulhay Sobirov, Manzura Abjalova, Xurshida Kadirova, Shoiria Isayeva, Nargiza Musulmonova, Munira Shodmonova, Oqila Turaqulova, Iroda Azimova, Dilafuz Xidoyatova, Dilrabo Elova, Elyor Xonnazarov, Xasan Akramov, Ra'no Azizova, Azimjon Davronov, Nasiba Jo'raqulova.

Jurnal haqida ma'lumot

“O'zbekiston: til va madaniyat. Amaliy filologiya masalalari” seriyasi - Oliy attestatsiya komissiyasi ilmiy nashrlar ro'yxatidagi “O'zbekiston: til va madaniyat” akademik jurnalining ilovasi hisoblanib, unda professor-o'qituvchilar, doktorantlar, stajor-tadqiqotchilar, mustaqil izlanuvchilar, magistrantlarning amaliy tilshunoslik, amaliy adabiyotshunoslik, kompyuter lingvistikasi, o'zbek tilini davlat tili va xorijiy til sifatida o'qitish, nashrlik ishi, qiyosiy tilshunoslik, lingvokulturologiya, psixolingvistika, sotsiolingvistika kabi sohalarga oid tadqiqotlari nashr qilinadi.

Jurnal ilovasi bir yilda to'rt marta chop etiladi.

O'zbek, rus va ingliz tillaridagi, shuningdek, boshqa turkiy tillarda yozilgan maqolalar qabul qilinadi.

Jurnalda kitoblarga yozilgan taqrizlar, adabiyotlar sharhi, konferensiyalar hisobotlari va tadqiqot loyihalari natijalari ham e'lon qilinadi.

Mualliflar fikri tahririyat nuqtayi nazaridan farq qilishi mumkin. “O'zbekiston: til va madaniyat. Amaliy filologiya masalalari” seriyasi 2022-yildan chiqa boshlagan.

Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti.

O'zbekiston, Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani,

Yusuf Xos Hojib ko'chasi, 103.

Email: aphil@tsuull.uz

Website: <http://www.aphil.tsuull.uz>

MUNDARIJA

AMALIY FILOLOGIYA

Мирвари Исмаилова

Научная концепция о происхождении тюрков в Передней Азии ...5

Nasiba Jo'raqulova

Xalq dostonlarida turkiy obraz tasviri 14

Sohiba Gazibekova

Diniy tushunchalarni ifodalovchi leksik birliklarning poetik imkoniyatlari (Xayriddin Sulton asarlari misolida) 25

Umida Abdullayeva

Badiiylik modusi - she'riyatdagi modifikatsion usul 31

QIYOSIY TILSHUNOSLIK

Зульфия Ишкильдина, Луиза Самситова

Корневая морфема в русском и башкирском языках 38

Xurshida Kadirova, Xankishi Məmmədov

"Gözəllik" komponentləri ilə paremioloji birliklərin iks-femik semantikasi 49

Xurshida Kadirova, Odina Uralova

Turkiy va turk xalq maqollarining lingvistik tadqiqi 59

Nargiza Aytniyazova

O'zbek va qoraqalpoq tillaridagi paremiyalarning lingvokulturologik aspekti 75

O'ZBEK TILINI XORIJIY TIL SIFATIDA O'QITISH

Dilora Bahronova

Xorijliklarga o'zbek tilini o'qitishda til va madaniyat integratsiyasi ...84

LINGVOKULTUROLOGIYA

Shakhzoda Khayrullaeva

A linguacultural analysis of emotions through metaphors (in english and uzbek: anger, fear, love, and pride) 90

PSIXOLINGVISTIKA

Dildora Salimova

Psixolingvistikada nutqni idrok etish masalasi 102

SOTSIOLINGVISTIKA

Gulbahor Iskandarova, Yekaterina Shirinova

Bolalarda gender identifikatsiyasining lisoniy jihatdan xoslanishi ...111

Lobar Rahimqulova

Ijtimoiy tarmoqlardagi konfliktli yozishmalarda yosh xususiyatini ifodalovchi lingvistik va paralingvistik birliklar 119

TIL TA'LIMI NAZARIYASI VA AMALIYOTI**Gulshan Asilova, Fatma Açık**

Ona tili ta'limida o'qib tushunish ko'nikmalarini rivojlantirish uchun matnlarni tanlash tamoyillari 127

Турсуной Юсупова

Проблема подготовки обучающихся к текстообразительной деятельности путем выполнения грамматических заданий 139

Мунира Шодмонова

Развитие критического мышления у студентов как педагогическая проблема 150

Yekaterina Shirinova, Gulbahor Iskandarova

Til ta'limiga antroposentrik yondashuv masalasiga doir 165

PSIXOLINGVISTIKA

PSIXOLINGVISTIKADA NUTQNI IDROK ETISH MASALASI

Dildora Salimova¹

Annotatsiya

Mazkur maqolada tilshunoslikda idrok tushunchasi, uning nutqni qayta ishlashdagi ahamiyati, nutqni idrok etishning psixolingvistik tahlillari yoritilgan. Ikkinchi tilni o'zlashtirishda idrok va tilni qayta ishlash o'rtasidagi munosabatdan qat'iy nazar ona tilining fonologik xususiyatlari ona tili foydalanuvchilarining nutqni idrok etishlariga ta'sir qiladi. Nutqni idrok etish- bu nutqni tushunish jarayonidir. U uch bosqichni o'z ichiga oladi: talqin qilish va so'zlovchi tomonidan aytilgan barcha tovushlarni anglash. Bu xususiyatlarni muayyan til nutqiga o'xshash tarzda tartibga solish nutqni idrok etishning asosiy vazifasi hisoblanadi. Nutqni idrok etish etish nafaqat nutqning fonologiyasi va fonetikasini, balki tilning sintaksisi va nutqiy xabarning ma'nosini ham o'z ichiga oladi. Nutqni to'g'ri idrok etish uchun nutqning barcha tarkibiy qismlarini birlashtiruvchi va yaxlit xabarni shakllantiradigan model zarur. Maqolada nutqning turli qismlarini idrok etish usullarini tushunishga yordam beruvchi modellar, shuningdek, nutqni audiovizual qabul qilish jarayoni, nutqni qayta ishlash bo'yicha olib borilgan psixolingvistik tadqiqotlar tahlilga tortilgan.

Kalit so'zlar: *idrok, nutq, nutqni qayta ishlash, audiovizual nutq, perseptiv moslashuv, TRACE modeli.*

KIRISH

Idrok bu olamni tushunishga urinish usuli. Idrok bizga sezgilarimiz orqali ma'lumotlarni qabul qilish va uni qayta ishlash imkonini beradi. Nutqni idrok qilish psixolingvistikaga oid so'nggi tadqiqotlarda eng ko'p muhokakama qilingan va dolzarb bo'lgan masalalardan biridir. Nutqni idrok etish – bu insonlarning tilda qo'llaniladigan tovushlarni talqin qilish va tushunish jarayonidir.

---

¹ *Salimova Dildora Furqat qizi* – Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti tayanch doktoranti.

E-mail: furqatovnadildor@gmail.com

ORCID ID :0009-0002-8572-8289

Iqtibos uchun: Salimova, D. 2025. "Psixolingvistikada nutqni idrok etish masalasi". *O'zbekiston: til va madaniyat. Amaliy filologiya masalalari*. 1 (5): 102-110.

DOI: 10.52773/tsuull.aphil.2025.1 (5)/FNJM3286

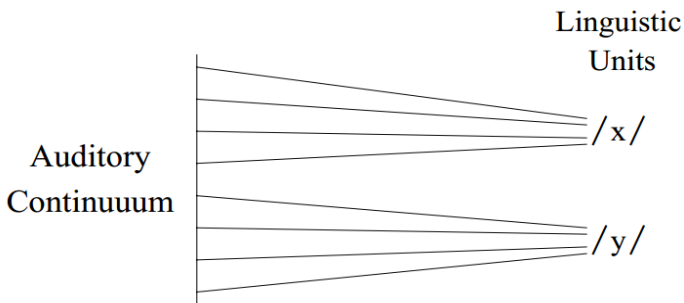
Bu jarayon nutq tovushlarini qanday tanib olishimiz va ulardan ogʻzaki nutqni tushunishda qanday tanib va ulardan ogʻzaki nutqni tushunishda qanday foydalanishimizni oʻz ichiga oladi. Chaqaloqlarning nutqni oʻrganish jarayoni boʻyicha koʻplab tadqiqotlar olib borilgan. Shtern til qonuniyatlari nutq jarayonida namoyon boʻlishini taʼkidlab, tilni “nutqiy faoliyat nazariyasi” deb ataydi. U oʻz tadqiqotida tillarning funksional faoliyati nutq jarayoni orqali barcha murakkab jarayonlar majmuasida fiziologik, psixologik va jtimoiy jihatlarini oʻz ichiga oladi. Bolalardagi nutqni idrok etishning rivojlanishini chuqurroq oʻrganar ekanmiz, tadqiqotlarda psixolingvistlar ayrim tovush toifalari genetik jihatdan belgilanganini taʼkidlashgan boʻlsa, boshqalari chaqaloqlar “statistik oʻrganish” deb ataladigan jarayon orqali passiv tinglash bilan ona tilining tovush toifalarini oʻrganishi mumkinligini aniqlashgan. Yangi tugʻilgan chaqaloqlar koʻplab tovushlarni farqlay oladi, ammo taxminan 12 oylik boʻlganida ularning bu qobiliyati susayadi. Ular ulgʻaygan sari chaqaloqlarning nutqni idrok etish bu qobiliyatlarini aniqlash uchun turli xil usullardan foydalanish zarurati tugʻiladi.

ASOSIY QISM

Dwinata “Til va idrok” deb nomlangan maqolasida tilni inson idrokining natijasi sifatida qayd etadi [Dwinata 2017, 71]. Muallif fikricha, idrok insonning baland ohangda gapirishi, tegishli til darajasini belgilashi yoki soʻz tanlashini taʼminlab beradi. Tilning inson idroki taʼsirida qanday oʻzgarishini tushunish tilshunoslikda muhim ahamiyatga ega. Giovanni B. tadqiqotida “idrok” atamasini aniqlash, tanib olish, farqlash, tushunish va anglash kabi tushunchalar bilan sinonim sifatida qoʻllaydi [Flores 1988, 119]. Nutqni idrok etish tadqiqotlarida bu atama deyarli barcha sezgi va idrok jarayonlarini qamrab oladi. Psixolingvistikada esa bu atama soʻzni tanish, nutq signalini boʻlaklarga ajratish, ikki xil tuzilmasi oʻrtasidagi oʻxshashlikni baholash va hatto nutqni tushunish kabi turli xil jarayonlarni ifodalash uchun ishlatilgan. Til idroki va tilni tushunish oʻrtasida aniq chegara oʻtkazish imkonsiz. Nutqni idrok etganda tovushlar ketma-ketligini emas, balki soʻz va gaplarni idrok qilamiz. Tilni idrok etish soʻz, soʻz birikmalari va kattaroq birliklarni ajratish, boʻlaklarga boʻlish hamda ularga maʼno yuklash kabi turli ruhiy jarayonlarni oʻz ichiga oladi [Flores 1988, 103].

Til tanlovi ijtimoiy mavqe, jins, taʼlim darajasi, millat, yosh, kasb, qishloq yoki shahardan kelib chiqanligi, suhbatdoshlar, mavzu, joy, ommaviy axborot vositalari va vaziyatning rasmiyligi kabi omillarga bogʻliq [David M. 2006, 162]. Til tanlashning asosiy omili

idrok bilan bog'liq. Idrok – bu voqelikdan farq qiladigan dunyoning o'ziga xos manzarasini beradigan juda murakkab kognitiv jarayondir. Idrokni shakllantirish va ba'zan bo'lib ko'rsatish uchun bir qator omillar ta'sir qiladi. bu omillar qabul qiluvchida, qabul qilinayotgan obyektdayoki idrok qilinayotgan vaziyat kontekstidabo'lishi mumkin. Vang fikriga ko'ra, "idrok- bu miyaning ong osti kognitiv qatlamda ichki sezgi-kognitiv jarayonlar bo'lib, u aniqlaydi, bog'laydi, talqin qiladi va ongdagi ichki kognitiv ma'lumotlarni qidiradi"[Dwinata E. 2017, 75]. Til va idrok orasidagi bog'liqlik psixolingvistika sohasida o'rganiladi. Dwinata ushbu tushunchalarning psixolingvistikada o'rganilishining sababini idrok va tillar o'rtasidagi o'zgarish kognitiv jarayon sifatida sodir bo'lishi bilan izohlaydi. Kerollning fikricha, psixolingvistikaning vazifalaridan biri tildan foydalanish uchun zarur bo'lgan til bilimini o'rganish va tildan foydalanishda ishtirok etadigan kognitiv jarayonlarni ochib berishdir. Kognitiv jarayonda so'zlovchi yoki tinglovchi muloqot qilayotganda avtomatik ravishda hisobga olinadigan idrok, xotira va tafakkur haqida so'z boradi[Dwinata E. 2017, 78]. Psixolingvist Paola Escudero chet tilini o'zlashtirish va til idrokiga bag'ishlangan tadqiqotida nutqni idrok etish fonetika yoki psixolingvistika doirasida modellashtirilganligini qayd etadi. Ushbu tadqiqot ikkinchi til tovush idrokini tavsiflash, tushuntirish va bashorat qilish uchun fonologik modelni taklif etadi. Ma'lumki, nutq idrok etish orqali nutq signalini mazmunli lingvistik birliklarga dekodlash jarayoni sodir bo'ladi. Nutq idrok etish – bu tinglovchilar uzluksiz va o'zgaruvchan nutqni lingvistik maqsadlarga moslash jarayonidir. Nutq jarayonining bunday moslashishini tadqiqotchi quyidagi rasm orqali tushuntiradi:

IDROK XARITASI

Nutq signalining eshitish xususiyatlarini lisoniy birliklarga moslashtirish

Nutq signalining moslashishi ushbu rasmdagi bog'lovchi

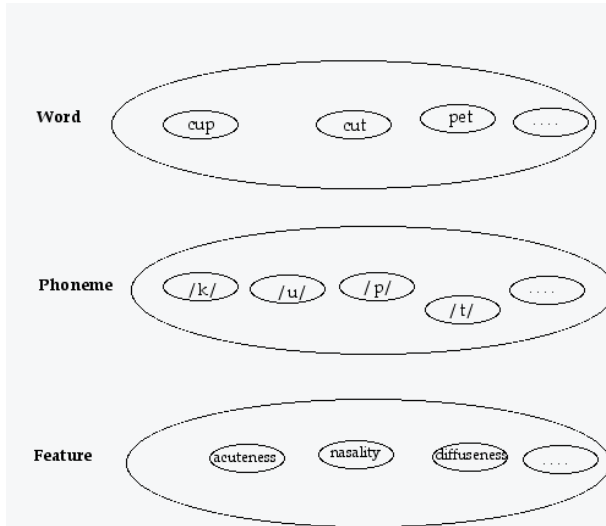
chiziqlar bilan tasvirlangan, unda nutq signalining tabiati chap tomondagi eshitish davomiyligi bilan ifodalangan, “lingvistik birliklar” esa idrok xaritasining maqsadlarini ifodalaydi [Escudero P. 2005, 18]. Xayman nutqni idrok etishni fonetikaning universal komponenti deb biladi va soʻzlovchilar tovush namunalari bilan ishlashda fonetikani “bilishlari” shart emasligini taʼkidlaydi, chunki fonologiyaning fonetik terminlarda saqlanishini koʻrsatuvchi dalillar mavjud emas. Xayman nutqni idrok etishni “tashqi kuch” deb hisoblaydi. Uning fikricha, bu kuchning elementlari nutq tovushlarining fizik akustik tavsiflari va nutq tovushlarining eshitish aʼzolarida qayta ishlanishi bilan bogʻliq. Ayrim tadqiqotchilar nutqni idrok etish tovush qoliplariga taʼsir koʻrsatishini taʼkidlasalar ham ular bu tashqi omil fonologik nazariyaga kiritilmasligi kerakligi haqidagi nazariyani ilgari suradi. Ular “nutqni idrok etish umumiy eshitish va koʻrish idrokiga ham tegishli boʻlgan idrok etish qobiliyatlaridan foydalanadi” deb taʼkidlashadi. Ular nutqni idrok etish umumiy eshitish va hatto idrok mexanizmlari tomonidan boshqariladi deb taxmin qilishadi. Shu sababli nutqni idrok etish asosida yotgan mexanizmlarni bevosita fonologik tahlilga kiritish xato boʻladi. Biroq nutq qoʻzgʻatuvchilarini idrok qilish boshqa eshitish yoki koʻrish stimullaridan farqli mexanizmlarni ishga tushiradi, bu esa nutqni idrok etish lingvistik bilimning bir qismi ekanligini koʻrsatadi [Escudero 2005, 22].

Nutqning turli qismlarini idrok etish usullarini tushunishga yordam beruvchi turli modellar ishlab chiqilgan. Baʼzi modellar faqat nutqni hosil qilish yoki idrok etish uchun xizmat qilsa, boshqalari esa nutqni va idrok etishni birlashtiradi. Dastlabki modellarning ayrimlari XIX asrning oʻrtalarida yaratilgan boʻlib, bugungi kunda ham takomillashtirilmoqda.

Inson nutqini idrok etishning TRACE modeli

Nutqni idrok etish uchun yaratilgan TRACE modeli dastlabki modellardan biri boʻlib, eng mashhurlaridan hisoblanadi. TRACE modeli nutqdagi barcha maʼlumot manbalarini olish va ularni alohida soʻzlarni aniqlash uchun birlashtirish vazifasini bajaruvchi tizimdir. Elman tomonidan 1986-yilda yaratilgan TRACE modeli interaktiv faollashtirish tamoyillariga asoslangan [Mc.Clelland, Elman 1986, 1-86] Nutqning barcha tarkibiy qismlari (fonemalar, soʻzlar) tushunarli nutq yaratishda oʻz oʻrniga ega. ularni birlashtirish uchun TRACE dan foydalanish nutqning alohida qismlarini emas, balki yaxlit oqimini hosil qiladi. TRACE modeli ikki asosiy qismdan ibrat. TRACE I asosan haqiqiy nutqning qisqa boʻlaklari bilan ishlasa,

TRACE II nutqdagi fonema va soʻzlarni aniqlash bilan shugʻullanadi. Model umuman olganda 3 ta alohida darajaga boʻlingan koʻplab birliklardan tashkil topgan [Liberman et al. 1967, 431]. Har bir daraja shu daraja tarkibiy qismlarini ajratish uchun detektorlar toʻplamidan iborat.

Xususiyat darajasi – bu darajada xususiyat detektorlarining bir nechta toʻplami mavjud. Har bir xususiyat nutq vaqtida oʻziga xos oʻringa ega boʻlib, ular ketma-ketlik tartibida joylashtirilgan.

Fonema darajasi – bu darajada nutq tovushlarida mavjud boʻlgan har bir fonema uchun detektorlar toʻplami mavjud.

Soʻz darajasi – bu darajada soʻzlovchi tomonidan aytilgan har bir alohida soʻz uchun detektorlar toʻplami mavjud.

TPACE modeli ikki yoʻnalishda ishlaydi. U soʻzlar yoki fonemalarni ogʻzaki xabardan hosil qilish imkonini beradi. Alohida tovushlarni boʻlaklarga ajratish orqali fonemalarni ogʻzaki nutqdan aniqlash mumkin. Fonemalarni birlashtirish orqali soʻzlar yaratiladi va tinglovchi tomonidan idrok etiladi.

Levelt tomonidan taklif qilingan ishlab chiqarish nazariyasi va uning leksik kirish komponentini Levelt, Roelofs va Meer tomonidan keyinchalik modellashtirildi. [Levent 1999, 223-232]. Levelt til foydalanuvchisining ishlab chiqarish va qabul qilish mexanizmlari oʻrtasidagi uch turdagi munosabatni ilgari suradi. Ular “idrok halqasi”da, tushuncha-lemma tizimida va shakl darajasidagi bogʻlanishlarda joylashgan.

Idrok halqasi. Levelt taklif qilgan soʻzlovchining global marxitekturasi asosan oldindan harakatlanuvchi tizimdir. Nutq bosqichma-bosqich ishlab chiqariladi, konseptual tayyorgarlik,

grammatik kodlash, fonologik kodlash va artikulyatsiya bosqichlaridan o'tadi. Levelt taklif qilgan o'z-o'zini nazorat qilish mexanizmiga ko'ra, "So'zlovchi sifatida siz odatda o'zingizning ovozli nutqingizni eshitasiz va bu xuddi siz eshitgan yoki tasodifan shitib qolgan boshqa bironing nutqi kabi tahlil qilinadi. Yagona muhim farq shuki, nutq o'zingizga tegishli deb hisoblanadi. Bu holda so'zlovchi undan o'z-o'zini nazorat qilish uchun foydalanishi mumkin. Har qanday murakkab harakat kabi gapirish ham ma'lum darajada nazorat qilishni o'z ichiga oladi. Agar o'z-o'zini idrok etish nutqi mo'ljallangan nutqdan chalg'ituvchi tarzda farq qilsa, siz o'zingizni to'xtatib, nutqingizni tuzatishingiz mumkin"[W. Levelt 2002, 243]. Ichki o'z-o'zini nazorat qilishning ehtimoliy obyekti o'z-o'zidan hosil bo'lgan fonologik tasvir, ya'ni bo'g'inlarga ajratilgan va prosodik jihatdan shakllantirilgan fonologik so'zlar qatori hisoblanadi. Ham tashqi, ham ichki qayta aloqa shakllari til foydalanuvchisining odatiy nutqini tushunish tizimiga kiradi.

"Yaqin vaqtlargacha til va idrok o'rtasidagi munosabat qisman o'rganilgan bo'lib, nazariy jihatdan ko'rib chiqilmagan edi. Ammo lingvistik va perseptiv o'zaro ta'sirlar inson xatti-harakatlarini tushunish uchun muhim ekanligi aniqlandi. Vizual dunyo paradigmasidan foydalangan tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, nutqni qayta ishlash jarayonida lingvistik va perseptiv ma'lumotlar o'rtasidagi munosabat murakkab va ikki tomonlamadir: lingvistik signallar vizual sahnalarni talqin qilishga yo'naltirsa, perseptiv ma'lumotlar esa lingvistik qayta ishlashni talab qiladi"[Vulchanova et al, 2019, 103]. Ilk kognitiv va til rivojlanishida obyektlarning idrok etilishi, xususan, obyekt shakli, obyekt nomlarini o'zlashtirish va lug'at boyligining o'sishida muhim rol o'ynaydi. Vizual kontekst tinglovchilarning og'zaki nutqni talqin qilish yo'lini cheklaydi, nutq esa tinglovchilarning e'tiborini vizual mavjud obyektlarga qaratishga xizmat qiladi.

XULOSA

Ikkinchi tilni o'zlashtirishda idrok va tilni qayta ishlash o'rtasidagi munosabatdan qat'iy nazar perseptiv tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, ona tilining fonologik xususiyatlari ona tili foydalanuvchilarining idrok tendensiyalariga ta'sir qiladi. Nutqni idrok etish uchun qo'llaniladigan ko'plab turli xil modellar mavjud. Har bir model o'ziga xos ishlash va qo'llanish usullariga ega. Nutqni idrok etish modellaridan foydalanishda ularning har biri boshqalaridan farq qilishini tushunish va tegishli modelni tanlash

muhim, chunki bu nutqni idrok etish muammosini ancha osonroq hal qilish imkonini beradi.

Adabiyotlar

- Dwinata, Erna. 2017. Language and perception. *BRIGHT: Journal of English Language Teaching, Linguistics and Literature*. Pp. 71-77.
- David, M. 2006. Language policies –impact on language maintenance and teaching: Focus on Malaysia, Singapore, Brunei and the Philippines. *The Linguistics Journal*, 2009, 155-191.
- Escudero P. 2005. Linguistic Perception and Second Language Acquisition: Explaining the Attainment of Optimal Phonological Categorization pp.350
- Hickok, G., and Poeppel, D. 2000. Towards a functional anatomy of speech perception. *Trends in Cognitive Sciences*, 4, 131–138.
- A.M. Keane. 2012. The general motor programmer: Its specialization for speech perception & movement. *World Journal of Neuroscience*. DOI:10.4236/wjns.2012.23024
- G.B.Flores d'Arcais.1988. Language perception. *Linguistics: The Cambridge Survey*. pp. 97-123. DOI: <https://doi.org/10.1017/CBO9780511621062.005>
- W.J.M. Levelt. 2002. Relations between Speech Production and Speech Perception: Some Behavioral and Neurological Observations. DOI: 10.7551/mitpress/4108.003.0021
- Levelt, W. J. M. 1999. Models of word production. *Trends in Cognitive Sciences*, 3, 223–232.
- M. Vulchanova, V.Vulchanov, I.Fritz and A.Milburn. 2019. Language and perception: Introduction to the Special Issue “Speakers and Listeners in the Visual World”. *J Cult Cogn Sci* 3:103-112 <https://doi.org/10.1007/s41809-019-00047-z>
- Mc.Clelland J., & Elman J. 1986. The TRZACE Model of Speech Perception. *Cognitive Psychology*, 18, 1-86
- Lieberman et al. 1967. Perception of the Speech Code. *Psychological Review*, 74, 431-461

THE ISSUE OF SPEECH PERCEPTION IN PSYCHOLINGUISTICS

Dildora Salimova¹

Abstract

This article explores the concept of perception in linguistics, its significance in speech processing, and psycholinguistic analyses of speech perception. Regardless of the relationship between perception and language processing in second language acquisition, the phonological features of the native language influence the perception of speech by native speakers. Speech perception is the process of understanding speech. It encompasses three stages: interpretation and comprehension of all sounds uttered by the speaker. The primary task of speech perception is to organize these features in a manner similar to the speech of a particular language. Speech perception involves not only the phonology and phonetics of speech but also the syntax of language and the meaning of the speech message. For accurate speech perception, a model is necessary that integrates all the components of speech and forms a coherent message. The article analyzes models that aid in understanding the ways of perceiving different parts of speech, as well as the process of audiovisual speech perception and psycholinguistic research on speech processing.

Key words: *perception, speech, speech processing, audiovisual speech, perceptual adaptation, model of TRACE.*

References

- Dwinata, Erna. 2017. Language and perception. *BRIGHT: Journal of English Language Teaching, Linguistics and Literature*. Pp. 71-77.
- David, M.(2006). Language policies –impact on language maintenance and teaching:Focus on Malaysia, Singapore, Brunei and the Philippines. *The Linguistics Journal*, 2009, 155-191.
- Escudero P. 2005. Linguistic Perception and Second Language Acquisition: Explaining the Attainment of Optimal Phonological Categorization pp.350
- Hickok, G., and Poeppel, D. 2000. Towards a functional anatomy of speech perception. *Trends in Cognitive Sciences*, 4, 131–138.
- A.M. Keane. 2012. The general motor programmer:Its specialization

---

¹ *Salimova Dildora Furqat kizi* – PhD student at the Tashkent State University of Uzbek Language and Literature named after Alisher Navoi.

E-mail: furqatovnadildor@gmail.com

ORCID ID:0009-0002-8572-8289

For citation: Salimova, D. 2025. "The issue of speech perception in psycholinguistics". *Uzbekistan: language and culture. Issues of applied philology*. 1 (5): 102-110.

- for speech perception & movement. World Journal of Neuroscience. DOI:10.4236/wjns.2012.23024
- G.B.Flores d'Arcais.1988. Language perception. Linguistics: The Cambridge Survey. pp. 97-123. DOI: <https://doi.org/10.1017/CBO9780511621062.005>
- W.J.M. Levelt. 2002. Relations between Speech Production and Speech Perception: Some Behavioral and Neurological Observations. DOI: 10.7551/mitpress/4108.003.0021
- Levelt, W. J. M. 1999. Models of word production. Trends in Cognitive Sciences, 3, 223–232.
- M. Vulchanova, V.Vulchanov, I.Fritz and A.Milburn. 2019. Language and perception: Introduction to the Special Issue “Speakers and Listeners in the Visual World”. J Cult Cogn Sci 3:103-112 <https://doi.org/10.1007/s41809-019-00047-z>
- Mc.Clelland J.,&Elman J. 1986.The TRZACE Model of Speech Perception. Cognitive Psychology, 18, 1-86
- Lieberman et al. 1967. Perception of the Speech Code. Psychological Review, 74, 431-461.

MAQOLA TAQDIM QILISH TALABLARI

O'zbekiston: til va madaniyat (O'zTM) – zamonaviy O'zbekiston (sobiq Turkiston) bilan bog'liq bevosita Markaziy Osiyo mintaqasini birlashtiradigan til, tarix, san'at, etnografiya, madaniyat va ijtimoiy fanlar sohalarini qamrab olgan ilmiy jurnaldir. O'zTM munozarali, zamonaviy, innovatsion, konseptual jihatdan qiziqarli, original mavzudagi ilmiy tadqiqotlarni nashr qiladi. Jurnal lingvistika, adabiyotshunoslik, tarjimashunoslik, din, falsafa, ilohiyot, fan, ta'lim, metodika, sotsiologiya, psixologiya, tarix, madaniyat, san'at, etnologiya, etnografiya, antropologiyaga oid ilmiy yo'nalishdagi maqolalar va taqrizlar hamda konferensiya hisobotlarini qabul qiladi.

I. Maqola taqdim etish uchun umumiy talablar

Qo'lyozmalar o'zbek, ingliz, rus, fors, shuningdek, boshqa turkiy tillarda ham qabul qilinadi. Agar muallif o'z maqolasini jurnalning muayyan sonida nashr ettirmoqchi bo'lsa, unda qo'lyozma jurnal nashridan kamida besh oy oldin taqdim etilishi lozim.

Qo'lyozmalar MS Word (.doc) formatida (uzlangcult@gmail.com) elektron pochta-siga yuboriladi. Iqtiboslar va izohlar uchun MS Word menejerini qo'llash mumkin.

Barcha qo'lyozmalar tahririyatga muallif (mualliflar) haqidagi qisqacha ma'lumot bilan taqdim etiladi.

Asosiy matn *Times New Roman* shrifti, 14 hajm, satr oralig'i 1 interval, hoshiyalar chapdan 3 sm, o'ngdan 1,5 sm, yuqori va pastdan 2 sm bo'lishi kerak.

Maqolalar *The Chicago Manual of Style, 16th Edition* formatida shakllantiriladi. Maqola matni 3 000–5 000 so'zdan iborat bo'lishi kerak.

O'zbek va ingliz tillarida 100–150 so'zdan iborat abstrakt (Abstrakt) va 5–10 so'zdan kam bo'lmagan kalit so'zlar (o'zbek va ingliz tillarida). Abstraktda maqolaning qisqacha mazmuni va dolzarbligi, tadqiqot natijalari aks etishi lozim.

Adabiyotlar ro'yxati 5 sahifadan oshmasligi kerak.

Kitobga taqriz (ingliz yoki boshqa tillarda bo'lishi mumkin) 1500 so'zdan oshmasligi talab etiladi.

Taqriz formati: 1) sarlavha: kitob nomi, muallif (mualliflar), nashr qilingan shahar: nashriyot nomi, nashr yili, sahifasi soni. Narxi, ISBN raqami, (qattiq/yumshoq muqova); 2) taqriz so'ngida: taqrizchining F.I.O., ish joyi, pochta manzili.

II. Maqola bo'limlarini rasmiylashtirish

Maqola nomi – normal harflarda, to'q bo'yoqda, 16 hajm.

Maqola nomi o'zbek va ingliz tillarida (agar maqola boshqa tilda yozilgan bo'lsa, maqola yozilgan til va ingliz tilida) beriladi.

Maqola kirish, asosiy qism bo'limlari va xulosadan tashkil topadi.

Maqola bo'limlari sarlavhasi – to'q bo'yoqda, 14 hajm.

III. Maqolada tarjimalardan foydalanish

Boshqa tillardagi matn yoki boshqa manbalar tarjimoni aniq ko'rsatilishi kerak. Agar matn maqola muallifi tomonidan tarjima qilingan bo'lsa, u holda "tarjima muallifniki" shaklida beriladi.

Rasmiy nashrdan olingan tarjima-matn tahrir qilinmaydi.

Zarur holatda tarjima matnga sana, turli diakritik belgilar va boshqa elementlar kiritilishi mumkin.

Tarjima qilingan matn olingan manba nomi asl holicha beriladi. Zarur deb topilsa, uning nomi qavs ichida berilishi mumkin.

Geografik nomlar tarjima qilinmaydi va asl shaklida beriladi.

Tashkilotlar nomi tarjima qilinmaydi va asl shaklida beriladi.

Davr nomi rasmiy qabul qilingan shaklda beriladi.

IV. Ko'chirma va tarjima parchaning berilishi

Manbadan olingan ko'chirma parcha asosiy matndan 1 qator tashlab ajratiladi, satr oralig'i 1 interval, markazda, 12 hajmda yoziladi.

Ko'chirmaning tarjimasi qavs ichida ( ) satr boshidan yozilishi kerak. Bunday ko'chirma *Times New Roman* shrift, 12 hajm, normal yozuvda beriladi.

V. Havola va izohlar berish

Manbaga havola matn ichida to'rtburchak qavsda [ ] beriladi. Havola qilingan manbalar bir nechta bo'lsa, ular nuqtali vergul (;) bilan ajratiladi.

Izohlar tegishli sahifa pastida, tartib raqami bilan joylashtiriladi.

VI. Qo'lyozma (toshbosma) manbalar va nashr etilgan asarlar bibliografiyasi

Bibliografiyada muallif yoki asar nomi satr boshidan, boshqa barcha qatorlari xatboshidan yoziladi. Adabiyotlar *bibliografiyada* o'zbek lotin alifbosi tartibida ko'rsatiladi.

V.1. Qo'lyozma va toshbosma manbalar bibliografiyasi

Qo'lyozma yoki toshbosma manbalarni bibliografiyada o'zi yozilgan grafikada berish maqsadga muvofiq. Lotin alifbosidagi transliteratsiyasini berish ham mumkin. Ba'zan qo'lyozma asarning nomi muallif ismidan oldin yozilishi ham mumkin.

Muallif nomi. Ko'chirilgan asr (agar mavjud bo'lsa). Asar nomi. Qo'lyozma (toshbosma): saqlanayotgan joy, inventar raqam.

Xondamir. XV asr. Makorim ul-axloq. Qo'lyozma: O'zFASHI, № 742.

Matnda qo'lyozma (toshbosma)ga havola berish:

[Xondamir, Makorim, 17^a]

VII.2. Kitoblar uchun

Bibliografiya:

Familiya, ism. Nashr yili. *Kitob nomi*. Shahar: Nashriyot nomi.

Qudratullayev, Hasan. 2018. *Boburning adabiy-estetik olami*. Toshkent: Ma'naviyat.

Matnda kitobga havola:

[Familiya kitob nashr yili, sahifa raqami]

[Qudratullayev 2018, 99]

Agar bir muallifning bir yilda nashr qilingan kitoblaridan foydalanilgan bo'lsa, bibliografiya kitobning nashr yili o'zbek lotin alifbosi harflari bilan ajratilib ko'rsatiladi.

Sirojiddinov, Shuhrat. 2011 (a). *Alisher Navoiy: manbalarining qiyosiy-tipologik, tekstologik tahlili*. Toshkent: Akademnashr.

Sirojiddinov, Shuhrat. 2011 (b). *O'zbek adabiyotining falsafiy sarchashmalari*. Toshkent: Akademnashr.

Matnda kitobga havola:

[Sirojiddinov 2011 (a), 99]

[Sirojiddinov 2011 (b), 67]

Ikki muallif tomonidan yozilgan kitobni bibliografiya berish tartibi:

Familiya, Ism va Ism Familiya. Nashr yili. *Kitobning nomi*. Shahar: Nashriyot nomi.

Abdurahmonov, G'anjon, Alibek Rustamov. 1984. *Navoiy tilining grammatik xususiyatlari*. Toshkent: Fan.

Matnda kitobga havola:

[Familiya va Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Abdurahmonov, Rustamov 1984, 52]

Agar kitobning uch va undan ortiq muallifi bo'lsa, bibliografiya barcha mualliflarning ismi to'liq yoziladi. Bunday kitobga havola qilinganda, birinchi muallifning ismi yozilib, davomida *va boshqalar* deb ko'rsatiladi:

[Familiya va boshqalar nashr yili, sahifa raqami]

[Vohidov va boshqalar 2010, 847]

Kitob yoki to'plam maqolasini bibliografiya berish tartibi:

Familiya, ism. Nashr yili. "Maqola nomi." *Kitob yoki to'plam nomi*, Ism Familiya, Ism Familiya muharrirligida, maqola sahifasi raqamlari. Shahar: Nashriyot.

Abdug'afurov, Abdurashid. 2016. "Badoye' ul-bidoya"ning tuzilish sanasi". *XX asr o'zbek mumtoz adabiyotshunosligi*, Olim To'laboyev muharrirligida, 174–184. Toshkent: "O'zbekiston milliy ensiklopediyasi" Davlat ilmiy nashriyoti.

Matnda kitob yoki to'plam maqolasiga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Abdug'afurov 2016, 176]

Elektron shaklda nashr qilingan kitoblar uchun:

Elektron kitobning bir nechta formati bo'lsa, bibliografiya foydalanilgan format ko'rsatiladi. Elektron kitobning internet manzili (URL) hamda shu manba olingan sana ko'rsatilishi lozim.

Elektron kitobni bibliografiyada berish:

Familiya, Ism. Nashr yili. *Kitob nomi*. Shahar: Nashriyot nomi. URL. Foydalanilgan sana.

Mamatov, Ulug'bek. 2018. *O'zbekiston madaniyatida tarixiy janrdagi tasviriy san'at asarlari*. Toshkent: Mumtoz so'z. <https://kitobxon.com/uz/catalog/sanat/>. 12.03.2019.

Matnda elektron kitobga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Mamatov 2018, 11]

Ikki muallif tomonidan yozilgan elektron kitobni bibliografiyada berish tartibi:

Familiya, Ism va Ism Familiya. Nashr yili. *Kitobning nomi*. Shahar: Nashriyot nomi. Internet adres (URL).

Sirojiddinov, Shuhrat va Sohiba Umarova. 2017. *O'zbek matnshunosligi qirralari*. Chikago: Chikago universiteti nashriyoti. <http://press-pubs.uchicago.edu/founders/>.

Matnda elektron kitobga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Sirojiddinov 2017, 19-hujjat]

VII.3. Jurnal maqolasi uchun

Chop etilgan jurnal maqolasini bibliografiyada berish tartibi:

Familiya, Ism. Nashr yili. "Maqola nomi". *Jurnal nomi* jurnal soni: maqola sahifalari.

Mahmudov, Nizomiddin. 2013. "Termin, badiiy so'z va metafora". *O'zbek tili va adabiyoti* 4: 3 – 8.

Matnda jurnal maqolasiga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Mahmudov, 2013, 5]

Elektron jurnal uchun:

Elektron jurnal uchun jurnalning DOI manzili ko'rsatiladi. Agar DOI manzili mavjud bo'lmasa, internet adresi ko'rsatilishi kerak (URL). DOI – bu o'zgarmas ID bo'lib, internet tarmoqlarining elektron adreslari tizimiga ulangan, ya'ni manbani boshqaruvchi <http://dx.doi.org/> manzildir.

Elektron jurnal maqolasini bibliografiyada berish:

Familiya, Ism. Nashr yili. "Maqola nomi." *Jurnal nomi* jurnal soni: maqola sahifalari. DOI adres (yoki URL).

Aminov, Hasan. 2018. "O'zbekiston san'atida temuriylar siymosi". *O'zbekistonda xorijiy tillar* 2: 246 – 253. doi: 10.36078/1596780051.

Matnda maqolaga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Aminov 2018, 248]

7.4. Gazeta yoki ilmiy-ommabop jurnal uchun

Gazeta yoki ilmiy-ommabop jurnal maqolasiga havola matn shaklida beriladi (masalan, Muhammadjon Imomnazarovning 27.02.2005dagi "O'zbekiston adabiyoti va san'ati" gazetasida chop etilgan maqolasida

aytilganidek...); odatda, bunday manbalar umumiy adabiyotlar ro'yxatida keltirilmaydi. Agar keltirilsa, kitoblarga qo'yiladigan talablarga asosan beriladi.

Agar onlayn maqolaga havola berilayotgan bo'lsa, uning internet manzili (URL), maqola olingan sana ko'rsatilishi kerak.

Gazeta yoki ilmiy-ommabop jurnal maqolasini bibliografiyada berish tartibi:

Familiya, Ism. Nashr yili. "Maqola nomi." *Gazeta-Jurnal nomi*, nashr sanasi. Imomnazarov, Muhammadjon. 2005. "Jomiy "Xamsa" yozganmi?." *O'zbekiston adabiyoti va san'ati*, January 25.

Matnda maqolaga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Imomnazarov 2005, 4]

Elektron gazeta yoki ilmiy-ommabop jurnal maqolasini bibliografiyada berish:

Familiya, Ism. Nashr yili. "Maqola nomi." *Jurnal nomi*, nashr sanasi. Internet adres.

Jabborov, Rustam. 2019. "Navoiyning Tabrizda yashagan xorazmlik kotibi". *UZA: O'zbekiston Milliy axborot agentligi*, 08.12. <https://uza.uz/uz>.

Matnda maqolaga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Jabborov 2010, 17]

Maqola so'ngida foydalanilgan adabiyotlar o'zbek lotin alifbosi tartibida beriladi. Adabiyotlar ro'yxati ikki qismdan iborat bo'lishi, birinchi qismda foydalanilgan adabiyot chop etilgan grafikada yuqorida ko'rsatilgan shaklda rasmiylashtirilishi, ikkinchi qismda esa barcha foydalanilgan adabiyotlar o'zbek lotin alifbosida berilishi talab qilinadi. Misol uchun:

Adabiyotlar

Баранов, Х.К. 1958. Арабско – русский словарь. Москва: Наука.

Adabiyotlar

Baranov, X.K. 1958. Arabsko – russkiy slovar. Moskva: Nauka.

Maqolani rasmiylashtirish talablarining ingliz tilidagi variantini "*The Chicago Manual of Style, 16th Edition*" qo'llanmasi yoki <https://www.chicagomanualofstyle>. havolasidan ko'rib olishingiz mumkin.

GUIDELINES FOR CONTRIBUTORS

Uzbekistan: Language and Culture is an academic journal, publishing research in linguistics, history, literature, translation studies, arts, ethnography, philosophy, anthropology and social studies. We aim to publish cutting edge, innovative, conceptually interesting, original case studies and new research, which shape and lead debates in multifaceted studies. We do not publish economic analyses or policy papers. Any opinions and views expressed in publications are the opinions and views of

the authors, and the publishers are not responsible for the views/ reviews of the contributors.

The journal is published four times a year. The language of articles can be English, Russian and Uzbek. Other Turkic languages are also welcomed. In addition to research articles, the journal welcomes book reviews, literature overviews, conference reports and research project announcements.

1. General

- Submission Guideline

1. Manuscripts may be submitted at any time during the year. However, if the author wishes to have his/her manuscript published in a certain issue of the journal, the submission should be made at least five months in advance of the proposed publication date.

2) Manuscripts should be submitted by email (uzlangcult@gmail.com) as an attachment in MS Word document (.doc) format and use MS Word Source.

3) All manuscripts should be submitted with a cover page including an email address, a mailing address and a short introduction about the author(s) /contributor(s)'.

2. Manuscript format

1) The main texts should be written in Times New Roman font, 12 point, and single-spaced in 44 pagination with 1-inch margins.

2) Submissions must follow the author-date system of The Chicago Manual of Style, 16th Edition.

3) Quotations are given in brackets in the text.

4) A research article should normally be no more than 9,000 words in length, including the following contents:

- an abstract of 150-200 words (in English, Russian, and Uzbek) and seven to ten keywords;

- a list of references of no more than five (5) pages;

- tables and figures, if any.

5) A book review should generally be about 1,500 English words (or other languages) in length, and must include the heading and closing in the following format:

- Heading: Title of the Book. By Author's Name(s). City of Publication: Publisher Name, Year. pp. Price, ISBN:, (hardcover/paperback).

- Closing: Book reviewer's name, affiliation and postal address at the end.

6) Style Points Headings. Limit: Four levels.

Level 1. Title Style (e.g. the first letter of each word upper case, except prepositions), Bold, and 14 point.

Level 2. Title Style, Italics, 14 Point.

Level 3. Modified "down" style (first letter upper case, or first letter of first two words if the first word is an article), Bold, and 12 point.

Level 4. Modified down style, Bold, 11 point.

3. Style and Usage

1) Translation

- Translated excerpts from classical texts or non-English sources should be annotated with clarification of its original/published language and translator. Likewise, "Author's own" translations of quoted texts should be noted as such.

- The author is expected to provide an English translation of key terms in the work, rather than a translator without expertise in the subject.

- Excerpts or quoted texts from published translation will not be edited. However, UzLC editors may query or modify translations of key terms or texts provided by the author.

- Where necessary, short supplementary information such as dates, an item in its original characters, or the Romanized form of a non-English item, may be included.

- Names of foreign publishers, and titles of sources published in a foreign language should primarily appear in Romanized form without translation. However, if necessary, a translation may be added in brackets ([ ]).

2) Names and Terms

- Place Names (foreign):

Designation for division of areas should be either translated or hyphenated after the given area name.

Designation for geographical/structure names are not hyphenated, and appear without the equivalent English term.

Institutional names are considered proper nouns. Their names should appear following the preference of the individual institutions.

3) The descriptive designation of a period is usually lowercase, except for proper names or traditionally capitalized terms.

4. Quotation

1) Block Quotations:

- A block quotation should start with double line spacing and an indentation from the left margin. From the second paragraph of the block quotation, additional paragraph indentation is needed.

Texts in block quotation should be written in Times New Roman 10 pts., and not be entirely italicized.

5. Others

1) There is one space after sentence punctuation and not two.

2) The end parenthesis, closing quotation mark, and footnote numbers come after the sentence punctuation.

3) For parentheses within parentheses, use brackets ([ ]).

6. Basic Citation Format

The following examples illustrate citations using the **author-date** system. Each example of a reference list entry is accompanied by an example of a corresponding parenthetical citation in the text. For more details and many more examples, see chapter 15 of *The Chicago Manual of Style*.

BOOK

Reference List (hanging indent):

Pollan, Michael. 2006. *The Omnivore's Dilemma: A Natural History of How Eating Has Evolved*. New York: Penguin.

In Text Cite:

[Pollan 2006, 99–100]

Reference List (hanging indent):

Ward, Geoffrey C., and Ken Burns. 2007. *The War: An Intimate History, 1941–1945*. New York: Knopf.

In Text Cite:

[Ward and Burns 2007, 52]

For four or more authors, list all of the authors in the reference list; in the text, list only the first author, followed by et al. (“and others”):

[Barnes et al. 2010, 847]

Reference List (hanging indent) book chapter:

Kelly, John D. 2010. “Seeing Red: Mao Fetishism, Pax Americana, and the Moral Economy of War.” In *Anthropology and Global Counterinsurgency*, edited by John D. Kelly, Beatrice Jauregui, Sean T. Mitchell, and Jeremy Walton, 67–83. Chicago: University of Chicago Press.

In Text Cite:

[Kelly 2010, 77]

Chapter of an edited volume originally published elsewhere (as in primary sources):

Reference List (hanging indent) book originally published elsewhere:

Cicero, Quintus Tullius. 1986. “Handbook on Canvassing for the Consulship.” In *Rome: Late Republic and Principate*, edited by Walter Emil Kaegi Jr. and Peter White. Vol. 2 of University of Chicago Readings in Western Civilization, edited by John Boyer and Julius Kirshner, 33–46. Chicago: University of Chicago Press. Originally published in Evelyn S. Shuckburgh, trans., *The Letters of Cicero*, vol. 1 (London: George Bell & Sons, 1908).

In Text Cite:

[Cicero 1986, 35]

BOOK PUBLISHED ELECTRONICALLY

If a book is available in more than one format, cite the version you consulted. For books consulted online, list a URL; include an access date only if one is required by your discipline. If no fixed page numbers are available, you can include a section title or a chapter or other number.

Reference List (hanging indent):

Austen, Jane. 2007. *Pride and Prejudice: A Novel in Five Books*. New York: Penguin Classics. Kindle edition.

In Text Cite:

[Austen 2007, 101]

Reference List (hanging indent):

Kurland, Philip B., and Ralph Lerner, eds. 1987. *The Founders' Constitution*. Chicago: University of Chicago Press. <http://press-pubs.uchicago.edu/founders>

In Text Cite:

[Kurland and Lerner, chap. 10, doc. 19]

JOURNAL ARTICLE**Article in a print journal**

In the text, list the specific page numbers consulted, if any. In the reference list entry, list the page range for the whole article.

Reference List (hanging indent):

Weinstein, Joshua I. 2009. "The Market in Plato's Republic." *Classical Philology* 104:439–58.

In text cite:

[Weinstein 2009, 440]

Article in an online journal

Include a DOI if the journal lists one. A DOI is a permanent ID that, when appended to <http://dx.doi.org/> in the address bar of an Internet browser, will lead to the source. If no DOI is available, list a URL. Include an access date only if one is required by your discipline.

Reference List (hanging indent):

Kossinets, Gueorgi, and Duncan J. Watts. 2009. "Origins of Homophily in an Evolving Social Network." *American Journal of Sociology* 115:405–50. doi:10.1086/599247.

In text cite:

[Kossinets and Watts 2009, 411]

Article in a newspaper or popular magazine

Newspaper and magazine articles may be cited in running text ("As Sheryl Stolberg and Robert Pear noted in a New York Times article on February 27, 2010..."); they are commonly omitted from a reference list. The following examples show more formal versions of the citations. If you consulted the article online, include a URL; include an access date only if your discipline requires one. If no author is identified, begin the citation with the article title.

Reference List (hanging indent):

Mendelsohn, Daniel. 2010. "But Enough about Me." *New Yorker*, January 25.

In text cite:

[Mendelsohn 2010, 68]

Reference List (hanging indent):

Stolberg, Sheryl Gay, and Robert Pear. 2010. "Wary Centrists Posing Challenge in Health Care Vote." *New York Times*, February 27. <http://www.nytimes.com/2010/02/28/us/politics/28health.html>.

In text cite:

[Stolberg and Pear 2010, 12]

WEBSITE

A citation to website content can often be limited to a mention in the text ("As of July 19, 2008, the McDonald's Corporation listed on its website . . ."). If a more formal citation is desired, it may be cited as in the examples below. Because such content is subject to change, include an access date or, if available, a date that the site was last modified. In the absence of a date of publication, use the access date or last-modified date as the basis of the citation.

Bibliography (hanging indent):

Google. 2009. "Google Privacy Policy." Last modified March 11. <http://www.google.com/intl/en/privacypolicy.html>.

In text cite:

[Google 2009]

Reference List (hanging indent):

McDonald's Corporation. 2008. "McDonald's Happy Meal Toy Safety Facts." <http://www.mcdonalds.com/corp/about/factsheets.html>.

In text cite:

[McDonald's 2008]

Jurnal 2017-yil 26-oktabrda O'zbekiston Respublikasi Matbuot va axborot agentligi tomonidan №0936 raqami bilan ro'yxatdani o'tgan. Tahririyatga kelgan maqolalar mualliflarga qaytarilmaydi.

Jurnal O'zbekiston Respublikasi Oliy Attestatsiya Komissiyasi tomonidan filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalari chop etilishi lozim bo'lgan ro'yxatga kiritilgan (30.10.2921.№308/6).

Manzil: O'zbekiston, Toshkent sh., Yakkasaroy tumani, Yusuf Xos Hojib ko'chasi, 103.

Email: aphil@tsuull.uz

Website: <http://www.aphil.tsuull.uz>